

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך לב, תשמ"א

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

ענייני לשון בתקנים הישראליים

ה א ל "ף - ב י" ת ה ע ב ר י

בתקן הישראלי ת"י 1088 אנו קוראים בסעיף 4.5:
"האלף-בית העברי".

נשאלת השאלה, אם "אל"ף ביי"ת" (וכן שאר אותיות א"ב) יש לכתוב בגרשיים, או "אלף בית" בלא גרשיים. מעיון נראה, ששתי הצורות מצויות במסורת הפתיבה וההדפסה בדורות הקודמים. אני מביא דוגמאות מדפוס יתלמוד המצויים. בשקלים ג, ב מצאנו: "וכתוב בהן אל"ף ביי"ת גימ"ל (אבל בכ"י קופמן של המשנה (פלי גרשיים: אלף בית גימל). רבי ישמעאל אומר: יונית כתוב בהן, אלפ"א בית"א גמל"א" (פ"י קופמן פלי גרשיים). בנדרים נד ע"ב: "אמר שמואל נו"ן סמ"ך עי"ן". (גם בכתב-יד מינכן פאן גרשיים).

בסנהדרין קד ע"א: "מפני מה לקו באל"ף ביי"ת? מפני שעברו על התורה שניתנה באל"ף ביי"ת". בשפת נה ע"א: "אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מאלף ועד תו" (פלי גרשיים) (בכתב-יד מינכן גרשיים). בשפת קג ע"ב: "שלא יכתוב אלפין עיינין — עיינין אלפין" בלא גרשיים גם בדפוסים וגם בכתב-יד. בכללי הפיסוק של ועד הלשון העברית ("לשוננו לעם",

פסלו תשט"ז, עמ' 25), אנו קוראים: "... באים גרשיים) בשמות האותיות כגון אל"ף, בי"ת, ה"א, מי"ם, תי"ו וכו', שהגרשיים באים כאן לציין, כי אין אלו מלים ממשיות כגון: וי"ו כנגד נו, תי"ו כנגד תו".

אינוך

בהצעת התקן 417/2 — ריתוך: הגדרות מונחים, מס' 4001: "הלחמה רפה (אינוך) — Soldering".

א' אבן-שושן במילונו מביא:

אָנֶךְ — (1) בדיל. "פלים... שאינכן באנך" — תוספתא פלים בבא מציעא א, ג. — (2) משקולת של בדיל, עופרת או מתכת אחרת, שהפנאים תולים על חוט, כדי לבחון בה את הקיר הנבנה אם הוא ישר ומאונך. "והנה ה' נצב על חומת אנך ובידו אנך" — עמוס ז, ז. — (3) קו ניצב, קו היוצר עם קו אחר זווית ישרה (בת 90°).

אָנֶךְ — (1) ציפה בבדיל. "פלים הטהורין שאינכן באנך הטמא — טהורין" — תוספתא פלים בבא מציעא א, ג. — (2) יישר קיר באנך. — (3) העביר קו אנכי. מ' מדין במילונו: אָנוּךְ — הלחמה בבדיל.

אגב, "אבן-בדיל" היא אֶנֶךְ, משקולת התלויה על חוט, שהפנאים בודקים בה את הקיר הנבנה, אם מאונך הוא. בזכריה ד, י: "וראו את האבן הפדיל ביד זרפבל".

בתקן הישראלי ת"י 1115, בסעיף 7.1: "טעויות שמקורן בהוראות המכשור".

מסכת הוראות בסדר נזיקין במשנה, בתוספתא ובתלמודים עוסקת בענייני דיינים שטעו בהוראה.

יצוין, ששתי הצורות — הוראה, הוריה — מצויות זו ליד זו: "תלמיד שהורה אפילו כהלכה, אין הוראתו הוריה" (ירושלמי שביעית לו, ג). הצורה הורָה נקבעה לעניין הערך, שמכשיר מדידה מורה עליו (מילון למונחי תורת המדידה בעבודות מתכת 18.8).